Sprawozdanie

Konferencja naukowa nt.: *Zasada pomocniczości w prawie i polityce*, 8–9 listopad 2010, Rzeszów

W dniach 8–9 listopada 2010 r. w Rzeszowie odbyła się konferencja naukowa zatytułowana „Zasada pomocniczości w prawie i polityce”, zorganizowana przez pracowników Zakładu Administracji Publicznej i Polityki Społecznej Katedry Politologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, pod kierownictwem prof. Agnieszki Pawłowskiej. Honorowy patronat nad Konferencją objął Prezydent Rzeszowa Tadeusz Ferenc.

Tematyka konferencji dotyczyła niezwykle istotnego i aktualnego problemu jaki stanowi współcześnie realizacja zasady pomocniczości w dwóch wymiarach: prawnym i politycznym. Nie ulega wątpliwości, że stanowi ona jedną z naczelných zasad organizacji sfery publicznej, systemu świadczenia usług publicznych oraz budowy relacji pomiędzy instytucjami publicznymi a obywatelami.

Szerokie ujęcie tematu zaproponowanego przez organizatorów spowodowało spore zainteresowanie zarówno w środowisku **prawników** (zwłaszcza konstytucjonalistów), jak i politologów. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele ośrodków naukowych z całej Polski m.in. prof. S. Michałowski – Prorektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Kierownik Zakładu Samorządów i Polityki Lokalnej, prof. A. Miszczuk – Uniwersytet Warszawski, prof. A. K. Piasecki – Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, prof. J. Sroka – Uniwersytet Wrocławski oraz prof. Z. Rykiel – Uniwersytet Rzeszowski. Wśród zaproszonych gości znaleźli się również przedstawiciele władz Uniwersytetu Rzeszowskiego – prof. A. Bobko – Prorektor ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą oraz prof. S. Czopek – Dziekan Wydziału Socjologiczno-Historycznego.

Obrady toczyły się w ramach sesji plenarnej oraz dwóch grup tematycznych. Pierwszej części sesji plenarnej przewodniczyła Prof. A. Pawłowska, kierownik Komitetu Organizacyjnego Konferencji. Jako pierwszy wystąpił Prof. dr hab. S. Michałowski, który w referacie „Zasada pomocniczości

w realizacji zadań samorządu terytorialnego w Polsce” przedstawił ewolucję zasady subsydiarności na tle przemian zachodzących w systemie samorządu terytorialnego w Polsce oraz reorganizację systemu świadczenia usług publicznych. Prof. Michałowski, odwołując się do źródeł zasady pomocniczości, wskazał na jej walor organizacyjny, umożliwiający budowę relacji społecznych, partycypacji i uczestnictwa oraz zaangażowania w sprawy publiczne, które winny dotyczyć wszystkich członków społeczności lokalnych i regionalnych.

Drugim prelegentem był prof. dr hab. A. Miszczuk, który w referacie zatytułowanym „Polityka regionalna jako przejaw realizacji zasady pomocniczości”, odniósł się do realizacji zasady subsydiarności na szczeblu regionalnym. W prezentacji poruszona została tematyka regionów administracyjnych, jako szczególnego rodzaju jednostek terytorialnych, często wewnętrznie zróżnicowanych, niespójnych i skonfliktowanych. Traktując politykę regionalną, jako system działań zorientowanych na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej jednostek terytorialnych, Prof. Miszczuk wskazał na dwa główne modele tych działań: centralistyczno-wyrównawczy oraz decentralistyczno-konkurencyjny.

Jako trzeci uczestnik sesji naukowej, swoje wystąpienie wygłosił prof. A. K. Piasecki, który omówił znaczenie i realizację zasady pomocniczości odnosząc samorządów wojewódzkich. W wystąpieniu zatytułowanym „Pomocniczość samorządowego województwa. Teoria i praktyka”, Prof. Piasecki przedstawił przykłady realizacji zasady pomocniczości zawarte w szesnastu regionalnych strategiach rozwoju. Wśród wniosków płynących z podjętych badań, wskazał na niski poziom identyfikacji społecznej w jednostkach regionalnych, upolitycznienie reprezentacji szczebla regionalnego, niski poziom współpracy samorządów lokalnych z reprezentacją województwa. Konkludując, stwierdził, iż wskazane czynniki, podobnie jak sieci powiązań osobistych, rozbudowana biurokracja, priorytetowe traktowanie interesów poszczególnych jednostek lokalnych czy też przekonanie o „wyższości” samorządu szczebla wojewódzkiego osłabiają znaczenie zasady pomocniczości w regionie.

Pierwsza sesja zakończyła się dyskusją w której udział wzięli uczestnicy zgromadzeni na sali, stając się platformą wymiany spostrzeżeń oraz okazją do wyciągnięcia pierwszych wniosków i dokonania podsumowań.

Druga część sesji plenarnej odbyła się pod przewodnictwem prof. dr hab. S. Michałowskiego. Jako pierwszy wystąpił prof. J. Sroka, który w referacie „Zasada pomocniczości w praktyce dialogu społecznego – postulat czy realny kontekst” zawarł rozważania dotyczące sensu budowy partnerstw sektorowych we współczesnych państwach demokratycznych, istoty samych partnerstw sektorowych, ich „opłacalności”, skuteczności i efektywności, a także relacji na linii władze publiczne – partnerzy sektorowi. Analiza istniejących współcześnie partnerstw sektorowych zarówno w Polsce, jak i w innych postkomunistycznych państwach europejskich, stała się podstawą do sformułowania stwierdzenia, iż wszelkie podejmowane działania w zakresie tworzenia partnerstw sektorowych w Polsce cechowały się przypadkowością, brakiem logiki i spójności. Były raczej efektem aktywności poszczególnych środowisk, koncepcji politycznych, obcych wzorców, zaleceń instytucji Unii Europejskiej czy po prostu presji wywieranej przez poszczególne grupy interesu.

Kolejnym prelegentem drugiej sesji plenarnej był Prof. dr hab. Z. Rykiel, który szeroko omówił zagadnienia dotyczące społeczeństwa informacyjnego i jego ewolucji oraz zmian, jakie przeobrażenia sfery społecznej wywołały w strukturze i systemie działania instytucji publicznych. Profesor w referacie pod tytułem „*Spółeczeństwo informacyjne a pomocniczość i administracja elektroniczna*” poruszył również problematykę kapitałów (społecznego, politycznego) oraz przeanalizował możliwości ich konwersji, a także znaczenie i możliwości ich oddziaływania na procesy rozwojowe zachodzące w poszczególnych regionach, ze szczególnym uwzględnieniem regionów peryferyjnych.

Jako ostatnia, referat wygłosiła Prof. dr hab. A. Pawłowska. W wystąpieniu zatytułowanym „Władztwo miejscowe jako realizacja zasady pomocniczości w Stanach Zjednoczonych Ameryki”, omówiła system kształtowania się doktryny władztwa lokalnego, wyprowadzając ją od idei *grass-roots government* autorstwa Thomasa Jeffersona, który podkreślał bezpośredni udział obywateli w systemie sprawowania rządów, wskazując go jako podstawę rewolucji, ale i społeczeństwa obywatelskiego. Prof. A. Pawłowska omówiła podstawy doktrynalno-prawne funkcjonowania samorządu lokalnego w Stanach Zjednoczonych, które doprowadziły do ukształtowania się specyficznej formuły sprawowania władzy w jednostkach samorządowych

w oparciu o ideę subsydiarności, która jednak przybrała w systemie amerykańskim inny wymiar niż rozwiązania europejskie.

W drugim dniu konferencji obrady odbywały się w ramach dwóch, równoległych grup tematycznych. Ze względu na obecność gości ze Słowacji, obrady prowadzone były w dwóch językach – polskim i angielskim.

W podwójnej sesji zatytułowanej „Zasada pomocniczości na poziomie ponadnarodowym i narodowym oraz w myśli społeczno-politycznej” oraz „Realizacja zasady pomocniczości na poziomie lokalnym i regionalnym” wzięło udział dwunastu prelegentów. Jako pierwsza wystąpiła dr S. Mrozowska z Uniwersytetu Gdańskiego, która omówiła realizację zasady subsydiarności odnosząc się do rozwiązań prawno-instytucjonalnych Unii Europejskiej. Następnie dr P. Grabowiec z Uniwersytetu Wrocławskiego poruszył kwestie związane z zasadą subsydiarności, jako swoistym konstruktem idei Europolis. Kolejnym prelegentem, była dr A. Kicova z Uniwersytetu im. P. J. Safarika w Koszycach (Słowacja), która omówiła zagadnienia dotyczące subsydiarności, jako naczelnej zasady systemu Unii Europejskiej, odnosząc się przy tym do kwestii polityk podatkowych państw członkowskich Wspólnot. Tematykę dotyczącą realizacji zasady subsydiarności w ramach Unii Europejskiej, kontynuował mgr M. Karabinios z Uniwersytetu im. P. J. Safarika w Koszycach (Słowacja). Następnie, dr M. Pszczyński (Uniwersytet Opolski) omówił zagadnienia związane z systemem przekazywania zadań publicznych przez podmioty sektora publicznego, poruszając kwestie prywatyzacji oraz uspołeczniania tychże zadań. Z kolei dr M. Delong z Uniwersytetu Rzeszowskiego poruszył zagadnienia związane z powstaniem i ewolucją idei subsydiarności w nauczaniu Piusa XI. Podjętą tematykę kontynuowała dr M. Molendowska z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Kielcach, omawiając sposób pojmowania i realizacji zasady pomocniczości w nurcie chrześcijańskiej demokracji.

W drugiej części obrad, wystąpiła dr M. Waniewska-Bobin z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, która zaprezentowała istotę zasady pomocniczości, jako elementu konstrukcyjnego samorządu terytorialnego, odnosząc się do koncepcji personalistów. Kolejnym prelegentem była dr L. Rajca, reprezentująca Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach. Przedstawiony referat traktował o ciekawym i niespotykanym w Polsce rozwiązaniu, jakim jest polityka sąsiedztwa w Wielkiej Brytanii, będąca przejawem realizacji koncepcji pomocniczości. Następnie mgr M. Wątroba (Kolegium

Pracowników Służb Społecznych w Bielsku-Białej), omówił zasady podziału zadań w zakresie pomocy społecznej pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, a podmiotami sektora pozarządowego, wskazując na liczne uchybienia i niejasności związane z przekazywaniem zadań publicznych. Kolejny prelegent, mgr T. Bieda, omówił realizację zasady pomocniczości w aspekcie lokalnym, przenosząc ją na grunt powiatu kłodzkiego. Jako ostatnia wystąpiła mgr Anna Kołomycew (Uniwersytet Rzeszowski), która przedstawiła zasady oraz efekty współpracy sektora pozarządowego z władzami województwa podkarpackiego, uwzględniając przy tym istniejące w regionie rozwiązania prawno-instytucjonalne.

Równolegle odbywała się druga sesja tematyczna „Wymiar prawny zasady pomocniczości”, której przewodniczył Prof. dr hab. J. Sroka. Jako pierwszy zagadnienia zasady pomocniczości w odniesieniu do samorządów gospodarczych i zawodowych zaprezentował dr Z. Adamowicz z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Następnie, istotę konstytucyjnej zasady pomocniczości przedstawił dr P. Mijał z Uniwersytetu Szczecińskiego. Mgr M. Pipa z Uniwersytetu im. P. J. Safarika w Koszycach (Słowacja) omówił zasadę pomocniczości, jako wyznacznik działalności decyzyjnej Sądu Konstytucyjnego Republiki Słowackiej. Mgr J. Szubart kontynuował temat, omawiając realizację zasady pomocniczości z perspektywy działalności orzeczniczej sądów. Z kolei mgr J. Żołądź reprezentujący Uniwersytet Wrocławski przedstawił znaczenie tej zasady, jako istotnego aspektu rozwiązywania sporów administracyjnych. Jako ostatnia wystąpiła mgr M. Berdel-Dudzińska (Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie), która zaprezentowała rolę i znaczenie zasady pomocniczości w procesie kształtowania się autonomii uczelni wyższych.

Obydwa panele zakończyły się dyskusją podsumowującą. Należy podkreślić, że konferencja „Zasada pomocniczości w prawie i polityce”, stała się okazją do zaprezentowania różnorodnych stanowisk, a dzięki interdyscyplinarności badaczy biorących w niej udział, w toku dyskusji pojawiły się nowe obszary badawcze, które wymagają dalszej eksploracji i poznania. Należy mieć nadzieję, że **pierwsza konferencja zorganizowana przez pracowników Zakładu Administracji Publicznej i Polityki Społecznej Katedry Politologii Uniwersytetu Rzeszowskiego**, doczeka się kontynuacji, przeradzając się w cykliczne spotkania badaczy. Istotnym efektem rozważań konferencyjnych będzie publikacja, stanowiąca cenne źródło informacji dla zarówno dla

prawników zajmujących się zagadnieniami ustrojowymi, jak badaczy nauk politycznych zainteresowanych zagadnieniami szeroko rozumianej administracji publicznej czy też zagadnieniami myśli politycznej.

Anna Kołomycew
(Uniwersytet Rzeszowski)